

ceteris dicitur: \* Vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cūm ſederit Filius hominis in ſede maiestatis ſuæ, ſedebitis & ipſi ſuper duodecim ſedes, iudicantes duodecim tribus Iſrael. At vero illi, qui talenta ſeruauerit, & ſi præmia, minora tamen præmia pollicetur, dicens: Quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam. *Tom. 1. lib. de Viduis.*

II. *Iuſtitiam hominis Chriſtiani in bonorum operum, qua ex fide ſunt, exercitatione conſiſtere.*

**V**ides quia ſurgunt impij, & non ſurgunt in iudicio iuſtorum: quia peccatores etſi non reſurgunt in conſilio iuſtorum, reſurgunt tamen in iudicio. Vnde videntur qui bene crediderunt, & fidem ſuam etiam operibus exſecuti ſunt, ipſi nõ iudicari, ſed ſurgere in conſilio iuſtorum. *Tom. 4. in enarratione 1. pſalmi Dauidici. Confirmari hoc Catholicum dogma de iuſtitia Chriſtiani hominis pot eſt multis Ambroſii ſententijs, quas inuenies lib. 2. huius Confeſſionis Cap. 4. de Fide & Operibus, Artic. 5.*

CAPVT OCTAVVM

De fructu ſeu effectu Iuſtificationis, de que bonorum operum meritis.

I. *Dei gratiam eſſe principium rationemque meriti noſtri.*

**M**ire per Hieremiam idem Dominus manifeſtat, quòd Dei gratiam nemo præueniat merito ſuo, ſed propter dilectionem qua Deus diligit, etiam auerſos ad miſericordiam trahi. \* Dilectione, inquit, æterna dilexi te, propterea traxi te ad miſerationem, quia ædificabo te, & ædificaberis virgo Iſrael. Cui ſententiæ Ioannes quoque Apoſtolus congruit dicens. \* Non quaſi nos dilex-

*Nemo præuenire poteſt gratiã Dei ſuo merito, ſed ppter dilectionem, qua Deus nos diligit, etiam auerſi ad miſericordiam trahimur.*

\* Hier. 31.

\* 1. Ioan. 4.

\* 2. Tim. I.

\* Ad Tit. I.

\* Lucæ 12.

\* Ibidem.

rimus Deū, sed quoniā ipse dilexit nos. Et infra: Nos ergo diligamus, quoniā Deus prior dilexit nos. Paulus quoque Apostolus in eadem est sententia, dicens in Epistola ad Timotheū secunda: \* Collabora Evangelio secundum virtutem Dei, qui nos liberavit, & vocavit vocatione sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum & gratiam, quæ data est nobis ante tempora æterna. Ad Titum etiam scribens docet, nullo bono hominis merito Dei gratiam præueniri. \* Eramus, inquit, & nos insipientes aliquando, increduli, errantes, seruitus desiderijs & voluptatibus varijs, in malitia & inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem. Cū autem benignitas & humanitas apparuit Saluatoris nostri, non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam, saluos nos fecit, per lauerum regenerationis Spiritus sancti, quem effudit abunde in nos per Iesum Christum Salvatorem nostrum, vt iustificati gratia ipsius, heredes simus secundum spem vitæ æternæ. Omnis igitur illuminatarum mentium pius motus alienari quidem non potest à propria hominis voluntate: si quidem nihil recte faciet, nisi quod volens egerit: sed vt ad id quod æquū & vtile est, animi tendat intentio, de illius æternæ & incommutabilis voluntatis inspiratione concipitur. Et sicut arte medici fit in oculis caligantibus, vt possint videre quod non vident, nec tamen nõ ipsorum est visio, quam medicina contulerit: ita in cordibus tardis & hebetibus per Spiritum sanctum acies obducta tergitur, & de vero lumine tenebrose iam & deficientes lucernæ lumen accipiunt, nec tamen nisi ipsarum erit quicquid fulgoris acceperint. Vnde dicit Dominus: \* Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat? Et idē iubet: \* Lucernæ nostræ sint semper ardentes, vt scilicet superno igne accensus animus non tepescat, sed studeat semper ardere: ac si vigorem eius aliqua turbarit aduersitas, vnde cœpit inflammari, inde poscat igniri. Proinde quia

Cap. VIII. De bonor. Oper. meritis. 171

quia manifestissime & prophetica, & euangelica, & apostolica doctrina nec superbos nos vult esse, nec desides, cooperatores nos oportet esse gratiæ Dei, vt illam excitantem, iuuantem, locupletantem, & quot die prouehentem vigilanter & sobrie subsequamur, numquam cessantes ab actione gratiarum: quia inrer secunda vitæ istius & aduersa, quibus gemina semper tentatione pulsamur, si proficimus, inde alimur: si stamus, inde subsistimus: si recidimus, inde reparamur. Dicit enim Spiritus per prophetam Dauid: \* A Domino gressus hominis dirigentur, & vitame eius volet. Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam. Non itaque frustra præcipitur, vt boni simus, cum dicitur: Declina à malo & fac bonum. Sed nec frustra per Hieremiam dicit Dominus: \* Timorem meum dabo in cor eorum, & visitabo eos, vt bonos eos faciam. Nec superflua erat præceptio Pauli Apostoli ad Romanos dicentis: \* Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. \* Rom. 12. Cum Corinthiis dicat: \* Oramus autem ad Deum, vt nihil mali faciatis. In omnibus enim monitis Dei atque mandatis vna eademque ratio est & diuinæ gratiæ & humanæ obedientiæ. Nec ob aliud vnumquod datur præceptum, nisi vt queratur præcipientis auxilium. Voces enim docentium, & litteræ paginarum que ad eruditionem audientium vel legentium Deo seruiunt, non carèt eius virtute cui seruiunt: & quando id quod iubetur, ab obediente perficitur, tunc effectus diuini operis declaratur. Vigilant autem tentatoris insidiæ, vt vbi proficit de uotio, subrepat elatio, & vt homo de bono opere in se potius, quam in Domino gloriatur. Sed sollicitudo nos Apostoli contra hoc periculum monet, dicens: \* Cum timore & tremore vestram salutem operamini. Deus est enim, qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate. Quanto ergo excellentius in mandatis Dei quique proficiunt, tanto maiores habent causas formidinis & tremoris, ne de ipsis probitatis auerendum, ne in

*Scriptura diuina vult nos esse cooperatores gratiæ Dei vt nos illa excitante iuuantem, et quot die prouehentem vigilanter & sobrie sequamur.*

*\* Psal. 36.*

*\* Hier. 32.*

*\* Rom. 12.  
\* 2. Cor. 13.*

*Non ob aliud datur præceptum, nisi vt queratur præcipientis auxilium.*

*\* Ph. lip. 2.*

*Pis omnibus diligenter cauetur, ne in*

*gmen-*

*Superbia rapis-  
antur excessus.  
sus.*

\* 1. Pet. 4.

\* 2. Pet. 1.

mentis mens sibi bene conscia, & laudis auida, in superbia rapiatur excessus, & fiat immunda vanitate, dum sibi videtur clara virtute. Sed contra hoc periculum quid beatus Petrus in prima epistola prædiceret audiamus: \* Si quis, inquit, loquitur, tamquam sermones Dei, si quis ministrat, tamquam ex virtute quam administrat Deus, ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum, cui est gloria & imperium in secula. Item idem in epistola secunda: \* Gratia, inquit, vobis adimpleatur in recognitione Domini nostri Iesu Christi, qui nunc omnia nobis diuina virtute sua, quæ ad vitam & pietatem pertinent, donauit per agnitionem suam, qui vocauit nos propria gloriæ virtute, per quam maxima nobis & pretiosa promissa donauit, ut per hæc efficiamini diuinæ confortes naturæ, fugientes eius quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem. Si ergo omnia quæ ad vitam & pietatem pertinent, Deus nobis diuina sua virtute donauit, nihil magis fugiendum est, quam appetitus huius concupiscentiæ, quæ virtutem negat diuini operis, amore propriæ dignitatis. Et cum aliæ cupiditates ea tantum bona, quibus aduersantur, imminuant, hæc dum omnia ad se trahit, simul vniuersa corrumpit. Cum itaque totius superbiæ generale nomen odiosum sit, siue illa de honore suo, seu de nobilitate, vel de immodicis opibus intumescat, hæc pars ipsius omnibus tentationibus nocentior inuenitur, quæ videtur ijs, quas perditas cupit, amica esse virtutibus. Sed quia sublimiora quæque grauius corruunt, gaudet princeps superbiæ eos, quos potuerit sua impulsione prosternere, ad celsiora creuisse. Huic autem malo firmissimum bonum humilitatis occurrit. Quam ideo diximus veram, quia omnium virtutum inexpugnabilis fortitudo, & quedam suorum est vita membrorum. Discernimus enim illam ab ijs officijs, quæ potest etiam cum mundi sapientibus habere communia, & in eo proprietatem ipsius definimus, quod per omnia Deo subditur. Nec potest

*Nihil de suis  
meritis perdes*

potest quicquam de meritis suis perdere, quorum re potest, quò  
causas atque prouectus non in se, sed in suo aucto- eorum causas  
re constituit. Tom. 3. lib. Epist. 10. Epist. 84. nò in se sed in  
suo auctore cò  
stituit.

Abunde, quantum arbitror, his testimonijs de-  
monstratum est, fidem qua iustificatur impius, nisi  
ex Dei munere non haberi, eamque nullis meritis  
præcedentibus tribui, sed ad hoc donari, vt principi-  
um esse possit meritorum. Tom. 2. lib. 1. de uocatione gen-  
tium, Cap. 9.

Vnde præceptum est: \* Si uoueris votum, non fa- \* Eccles. 5.

cias moram reddere illud. Melius est enim non vo-  
uere votum, quàm uouere & non reddere. Cum enim  
moram facis, non reddis votum. Est autem postula-  
tio bonorum à Deo cum soluendi muneris promissio-  
ne. Et ideo cum impetraueris quod petisti, ingra-  
ti est tardare promissum. Sed interdum aut negligentibus  
irreperit obliuio impetratorum, aut tumidis &  
elatis: arrogare euentus sibi, hebetis cordis est, & bo-  
num quod agit, vel quod à Deo consequitur proprijs  
virtutibus vindicare, nec auctoris deputare gratiæ,  
sed ipse se suorum bonorum auctorem ducere. Terri-  
um genus est peccati quidem minoris, sed supparis  
atrogantiæ, eorum scilicet, qui datorem bonorum  
non negant, sed quæ acciderint, ea sibi propter pruden-  
tiam suam ceterarumque merita virtutum iure  
delata arbitrantur. Propterea etiam diuina dignos  
habitos gratia, quòd nequaquam uideretur indigni  
quibus talia diuinis beneficijs prouenirent. Tom. 4.  
lib. 1. de Cain & Abel, Cap. 7.

Grane pecca-  
tū est se suorū  
bonorū aucto-  
rem ducere.

II. Iustum pro operibus bonis, quæ per Dei gra-  
tiam & Iesu Christi meritum ab eo sunt,  
vere mereri, & legitime sperare  
vitam æternam.

Merceres magna pietatis est: & quæstus sobrieta-  
tis, habere quod vsui est satis. Quid enim in  
hoc mundo profunt diuitiarum superflua, cum in ijs  
& nul-

& nulla adiumenta nascendi sint, nec impedimenta moriendi? Nam & sine integumento in hoc mundo nascimur, & sine viatico discedimus, sine hereditate sepelimur. Pendet per singulos nostrorū statera meritorum, atque exiguis vel boni operis, vel degeneris flagitij momenti huc atque illuc sepe inclinatur: si mala vergant, heu me: si bona, præsto est venia. Nemo enim à peccato immunis, sed vbi propendūt bona, eleuantur peccata, obumbrantur, reguntur. Ergo die iudicij aut nostra opitulabūtur nobis opera, aut ipsa nos in profundum tamquam depressos lapide mergent. *Tom. 3. lib. Epist. 7. Epist. 44.*

*In die iudicij  
aut nobis no-  
stra opitula-  
buntur opera,  
aut nos in pro-  
fundū mergēt*

Superbi inique agebant nimis, à lege autem tua non declinaui. ] Multi non solum alieni à fide, sed etiam qui videntur non mediocria scripturarū præcepta gustasse, tentari solent prosperis superbiorum procellibus, videntes eos, qui præuaticantur legem, impietatis arbitros, arrogantes, contemtores fidelium, extollentes se aduersus eos, qui humiliant cor suum secundum timorem Dei, & præcepta cœlestia, abundare in hoc seculo diuitijs, præconijs, honoribus, potestatibus, eisque quo grauiora cōmiserint, eo affluentioribus successibus commodorum secularium secūdate: contra autem iustos viros plerumque laborare inopia, amissionibus filiorum, sterilitatibus coniugum: quo exagitati atque turbati, sensum mentis inclinant, vt putēt Dei in hoc quoddam errare iudicium, non tenentes caput veritatis: quo

*Nō in hoc seculo sed in futuro reposita nostrorum remunerationem meritorum. Sed paucorum est istud aduertere. Tom. 4. Sermon 7. in psal. 118.*

evidentissime comprehenditur, non in hoc seculo, sed in futuro repositam nostrorum remunerationem meritorum. Sed paucorum est istud aduertere. *Tom. 4. Sermon 7. in psal. 118.*

Inclinaui cor meum ad faciendas iustitias tuas in æternum propter retributionem. ] Qui retributionem bonorum operū sperat à Christo, & ad eum festinat, inclinat cor suum vt faciat Christi iustitias. *Tom. 4. Sermon 14. in psal. 118.*

Iustitia tua iustitia in æternum, & lex tua veritas.

tas.] Possunt quidem singuli facere opera iustitię, sed non in æternum manentia. Diues ille, cui abundauit diuitiæ in hoc seculo, fortasse fecerat aliqua opera iustitię, quorum remuneracionem in præsentia vita acceperit, quæ ad vitam æternam non pertinerint, quòd non magna fuerint opera illa, nec remuneracione digna perpetua. *Tom. 4. Serm. 18. in psal. 118.*

In illa nocte erunt duo in lecto vno, vnus assumetur, & alter relinquetur. ] Quid sibi vult, quod ait: Duo in lecto vno, & duæ molentes, & duo in agro, vnus assumetur & alter relinquetur? Numquid iniquus Deus, vt pares studijs & societate viuendi, atque indiscreta actuum qualitate, meritorum remuneracione discernat? Non ita est, sed pro actibus hominis, remuneracionis est æqualitas. Non ergo merita hominum copulæ vsus exæquat. *Tom. 5. lib. 8. Comment. in cap. 17. Lucæ.*

III. Iustificatum minime peccare, dum intuitu æternæ mercedis operatur.

NAm qui gloriam requirunt, his ea merces præsentium, vmbra futurorum est, quæ impediatur in abscondito vitam æternam, quod in Euangelio scriptum est: *ieiunandū, & liberalitas in his scilicet, qui velut tuba canendo vulgare liberalitatem suam, quam faciunt circa pauperes, gestiunt. cenda est, vt*

\* Amen dico vobis, receperunt mercedem suam, de liberalitas in pauperes exercenda est, vt

\* Similiter & de ieiunio quod ostentationis causa faciant, Habent, inquit, mercedem suam. Honestatis igitur est vel misericordiam facere, vel ieiunium deferre in abscondito, vt mercedem videaris à solo Deo quarere. *Matth. 6.*

Deo tuo quarere, non etiam ab hominibus. Nam qui ab hominibus quarit, habet mercedem suam, qui autem à Deo, habet vitam æternam, quam præstare non potest nisi auctor æternitatis, sicut illud est:

\* Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. *Tom. 5. Lucæ 23.*

1. lib. 2. Officior. Cap. 1.

Homines ad aliquod studiū aut præmijs aut fructibus incitantur. Omne autem studium torpescit dilati-

*Spe præmiorū  
ad bene bea-  
teq; viuendū  
incitamur.*

dilatione. Et ideo Dominus vt præsentium fructū cumularetur deuotio discipulorum, dixit quoniam qui dimisisset omnia sua & Deum securus esset, septies tantum reciperet & hic & in futurum. Prius hic promisit, vt fastidia dilationis auferret: addidit & in futurum, vt hic disceres credere, in futurū quoque soluenda tibi præmia. Remuneratio igitur præsentium, testimoniū futurorum est. *Tom. 1. lib. 1. de Penit. Cap. 16.*

Retribue seruo tuo. ] Quomodo supra ipse Dauid ait: Non secundum peccata nostra reddas nobis, nec secundum iniquitates nostras retribuas nobis, & poscit retributionem? Illa videtur vox peccatoris esse, hæc bene sibi conscij, qui præmia boni operis exposcat. Vnde possumus etiam hoc intelligere, quod de eius persona psalmus iste formetur, qui natus ex virgine pro totius mundi redemptione ad dexteram Patris sedere præsumat, sicut ipse ait: \* A modo videbitis Filium hominis sedentem ad dexteram virtutis. Non est tamen alienum, nec arrogans, si etiam Dauid remunerationē à Domino Deo suo pro egregijs laboribus postulet. Prærogatiua est fidei atque iustitiæ, de Domini fauore mercedem vsurpare. Denique reprehenditur Petrus, quia super fluctus ambulans humano magis dubitauit affectu, quam Apostolica auctoritate præsumsit. In Euāgelio quoque docemur habere fidem, & non hæsitare de ijs que supra hominem sunt gerendis. Merito ergo Dauid in superioribus quasi adhuc imperfectus, secundum peccata sibi reddi refugit atque declinat: in hoc autem psalmo, qui est posterior, quasi fundatus virtutis processu, retribui sibi secundum fidei operisque certamina deprecatur. Siquidem etiam Paulus, qui ante dixerat: \* Non sum dignus vocari Apostolus, Postea ait: \* Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex: non solum autem mihi, sed & ijs qui diligunt aduentum eius. Et Apostolus pollicetur sibi, hic autem

\* *Matth. 26.*

*Dauid remus-  
nerationem à  
Domino Deo  
pro laboribus  
postulat.*

*Idē facit Apo-  
stolus Paulus*

\* *1. Cor. 15.*

\* *2. Tim. 2.*



tem verecundius adhuc precatur, quod utique non insolentis arrogantia, sed innocentis est conscientie, ab ipso, cui seruiers, petere mercedem, quam desperare, segnitiei materia, sperare autem incertium laboris est. Pere igitur confidenter, si merita suffragantur, ut talia petendo studiose elaboras, quo ea petitione sis dignior. Quis athleta, si desperet coronam, descendat in stadium? aut si eam postulet victor, offendat. Probatio spem facit, spes confidentiam. Iusti ergo talis oratio est, delectatur Dominus tali precatione, ut pro puritate conscientia vtrius auctoritate. *Tom. 4. Sermone 3 in psal. 118.*

Memento, inquit, Domine verbi tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti. ] David sperare non desinit & propheticae fidei auctoritate conuenit Dominum, ut meminerit promissorum suorum, quorum in memor esse non soleat. Sanctis enim quodcumque spondent, implere consuevit, nostrarum immemor iniquitatum, suarum non immemor sponsonum. Denique scriptum est: \*Ego sum, ego sum qui deleo iniquitates tuas, & memor non ero: tu autem memor cito, & iudicemur. Vult obliuisci quaecumque minitatus fuerit peccatoribus, si vias aliquando conuertant: vult etiam conueniri, ut si quis proposita securus virtutibus premia bene certauerit, fructum remunerationis expectet, quin etiam exigat, sicut habes scriptum: \*Certamen bonum certavi, cursum consummaui, reposita est mihi corona iustitiae. Non est enim atrogans vsurpatio, sed fidelis, quia verum Deum non posse fallere confitetur. Ideoque admonet & David, dicens: Ut meminerit Dominus verbi sui, quo nos ad sperandum prouocat, ut terrenis renunciemus, inhaereamus caelestibus. *Tom. 4. Sermon. 7. in psal. 118.*

Quae est dextra nisi actiuosa animae virtus? Quae si Domini voluntate dirigatur, nihil aliud desiderat, nil querit, nullas mundi huius opes, nulla adiuumenta deposcit. Ideo dicit sanctus David: Quid enim

M mihi

\* Esa. 43.

Ex promissione  
ne Christi opera  
nostra mercede  
caelestia digna  
habentur.

\* 2. Tim. 4.

*Christus est* mihi restat in cælo, & à te quid volui super terram ?  
*merces vniuer-* Id est, tu portio mea es, abundas mihi ad omnia, ni-  
*forum.* hil quesivi aliud, nisi vt te partem haberem, nulli me  
 cælesti, vt gentiles, subdidi creaturæ, nullas seculi  
 huius diuitias & voluptatum illecebras concupiui.  
 Nullius egeo qui à te assumtus sum, nec superest in  
 cælestibus quod amplius quærâ, nihil habens omnia  
 habeo, quia Christû habeo, cui Pater altissimus non  
 pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quo-  
 modo ergo non cum illo omnia nobis donauit? sicut  
 Apostolus dixit: \* Omnia enim in Christo, per  
 quem omnia, & in quo stant omnia. Omnia ergo in  
 illo habens, aliam non quæro mercedem, quia ipse  
 est merces vniuersorum. *Tom. 4. lib. 3. de interpellatione  
 David, Cap. 12.*

\* Rom. 8.

*Præscientia*  
*Dei non tollit*  
*ur studia orã-*  
*di, nec liberũ*  
*arbitrium.*

*Qui bona gef-*  
*serunt secun-*  
*dũ merita sua*  
*coronabuntur*

Quamuis ergo quod statuit Deus, nulla possit ra-  
 tionem non fieri, studia tamen non tolluntur orandi,  
 nec per electionis propositum liberi arbitrij deuotio  
 relaxatur. Cùm implendæ voluntatis Dei ita sit  
 præordinatus effectus, vt per laborem operum, per  
 instantiam supplicationum, per exercitia virtutum,  
 fiant incrementa meritorum: & qui bona gesserint,  
 non solum secundum propositum Dei, sed etiam secun-  
 dum sua merita coronentur. *Tom. 2. in fine lib. 2. de  
 vocatione gentium.*

IIII. *Vt in hac vita diuersa sunt hominum me-  
 rita, ita post hanc vitam præmia quoque non  
 equalia omnibus tribui, sed propriam  
 meritorum cuiusque ratio-  
 nem haberi.*

\* Psal. 33.

I Deo (Psalmographus) dicebat: \* Notum fac mihi  
 Domine finem meum, & numerum dierum meo-  
 rum, qui est, vt sciam quid desit mihi. Finẽ illum quæ-  
 rit promissorum cælestium, vel illum quando vnũ-  
 quisque surget suo in ordine, primitiæ Christus, de-  
 inde hi qui sunt Christi, qui in aduentũ eius credi-  
 derunt,

derunt, deinde finis. Tradito enim regno Deo & Patri, & euacuatis omnibus potestatibus, \* vt Apostolus dixit, perfectio incipit. Hic ergo impedimētum, hic infirmitas etiam perfectorum, illic plena perfectio. Ideo & dies illos requirit vitæ æternæ qui sunt, non qui prætereunt, vt cognoscat, quid sibi desit, quæ terra sit repromissionis, perpetuos fructus ferens, quæ prima apud Patrem mansio, quæ secunda, quæ tertia, in quibus pro ratione meritorum vnusquisque requiescit. *Tom. 1. lib. 1. Officiorum, Cap. 48.*

\* Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo, inquit, omnes viuificabuntur. Vnusquisque autem in ordine suo, primitiæ Christus, deinde qui sunt Christi, qui in aduentu eius crediderunt, deinde finis. Erit igitur ordo diuersus claritatis & gloriæ, sicut erit ordo meritorum. Processus quoque ordinum, processum exprimit claritatis. *Tom. 4. libro de bono mortis, Cap. 11.*

Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei.] Denique sicut incrementa virtutum, ita etiam sunt incrementa præmiorum. Plus est enim Dei esse filium, quam possidere terram, & consolationem mereri. Sed quia & primum præmium regnum cælorum est, & vltimum præmium regnum cælorum est, numquid æquale præmium incipientibus atque perfectis est? Ne forte mystice docemur, quia est primum regnum cælorum illud Apostolicum: \* dissolui & esse cum Christo? Habes primum regnum, quando sancti rapiuntur in nubibus obuiam Christo in aera. Multi enim dormientium surgēt, isti in vitam æternam, illi in opprobrium. Primum ergo regnum cælorum sanctis propositum est in absolute corpore, secundum regnum cælorum est post resurrectionem esse cū Christo. Cū fueris in regno cælorum, tunc processus est mansionum: & si vnum regnum, diuersa tamen merita sunt in regno cælorum. Post resurrectionem terram tuam incipies possidere absolute à morte. Ille enim, cui dicitur: \* Terra es, & in terram ibis, non possidet terram suam: non enim

\* 1. Cor. 15.

Matth. 20.

In celo diuer-

sa sunt mansio-

nes, in quibus

pro ratioe me-

ritorum vnus-

quisque requie-

scit.

\* 1. Cor. 15.

\* Philip. 1.

1. Theß. 4.

Daniel. 12.

Vnum est re-

gnum cælorum,

sed diuersa in

eo sunt præ-

mia.

\* Gen. 3.

potest esse possessor, qui non capit fructum. Absolutus igitur per dominicam crucem, si tamen intra iugum Domini fueris inuētus, consolationem in ipsa possessione reperies, consolationem sequitur delectatio, delectationem diuina miseratio. Quem autem miseratur Dominus, & vocat: qui vocatur, videtur vocantem: qui Deum viderit, in ius diuinæ generationis assumitur: tunc demum quasi Dei filius celestis regni diuitijs delectatur. Ille igitur incipit, hic repletur. Nam & intrahoc seculum multi in imperio Romano sunt, sed maiorem imperij gratiā, qui propiores Imperatori sunt, consequuntur. Tom. 5. lib. 5. Comment. in 6. cap. Luca.

*In Romano Imperio nō est eadem omnium cōditio qui Imperatori ad- sunt.*

In se autem reuersus dixit: **Quantis panibus mercenarij patris mei abundant?** ] Mercenarij qui sunt, nisi qui ad mercedē seruiunt? qui sunt ex Israel, non id quod bonum est, prohibitis studio persequentes, nec virtutis gratia, sed vtilitatis studio prouocati? At vero filius, qui habet sancti Spiritus pignus in corde, secularis mercedis lucella non querit, qui ius seruat heredis. Sunt etiam mercenarij qui conducuntur ad vineam. Ponus mercenarius Petrus, Ioannes,

*Mercenarij sunt Apostoli. \* Matth. 4. \* Ioan. 6.*

& Iacobus, quibus dicitur: \* Venite, faciam vos piscatores hominum. Isti non siliquis, sed panibus abundabant. \* Denique & collegerunt fragmentorum cophinos duodecim. O Domine Iesu, si nobis auferas siliquas, & panes tribuas. Tu enim dispensator in domo es Patris. O si nos quoque mercenarios digneris conducere, licet sero venientes. Nam & vndecima conducis hora, & æqualem dignaris mercedem soluere, æqualem mercedem vitæ, non gloriæ. Tom. 5. lib. 7. Comment. in cap. 15. Luca.

*Paterfamilias euāgelicus aequalē mercedem tribuit omnibus mercenarijs suis rite, non gloriæ.*

Alia claritas solis, alia claritas lunæ, & alia claritas stellarum. Stella enim ab stella differt in claritate. ] Vnius naturæ comparatione vtitur ad indifferentiæ substantiæ reddendam rationem, quia sicut sol & luna & stellæ, cum sint vnius quidem naturæ, diuersæ tamen claritatis sunt: ita & homines eū sint vnius quidem

*Quemadmodū sol ceteraq; astra vnius quidē sunt na-*

quidem generis, merito tamen dissimiles erūt in gloria, *dinense*  
 na: vt claritati solis illorum dignitas exæquetur, qui *tamen claritas*  
 centesimum numerum habēt, qui vt perfecti essent, *is, na & ho-*  
 primi gradus æmuli fuerunt, de quibus dictum est: *mnes cū sint*  
 \* Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris sui. *vnus generis,*  
 Lunari autem claritati hi comparādi sunt, qui sexa- *merito tamen*  
 gesimum numerum bonis operibus mercati sunt, vt *dissimiles erūt*  
 secundi gradus meritum haberent. Stellis autem cla- *\* Matth. 13.*  
 rioribus eorum merita comparanda sunt, qui secun-  
 dum trigesimum numerū tertij gradus dignitatem  
 iustis laboribus quesierunt. Sequentibus vero stellis,  
 quæ inter claras & obscuriores mediæ sunt, peccato-  
 res homines coaptādi sunt, qui de tribus nullius gra-  
 dus adipisci honorem voluerunt. *Tom. 5. in cap. 15. 1.*  
*Epist. ad Corinthios.*

V. Merita vnus alteri prodesse.

EXsurgentes autem viri, conspexerunt in faciem  
 Sodomæ & Gomorræ.] Vnde discimus, quan- *Patriæ murus*  
 tus murus sit patriæ vir iustus, quem admodum non *vir iustus.*  
 debeamus inuidere sanctis, nec temere derogare. Il-  
 lorum enim fides nos seruat, illorum iustitia ab exci-  
 dio defendit. Sodoma quoque, si habuisset viros de-  
 cem iustos, potuit non perire. *Tom. 4. lib. 1. de patriar-*  
*cha Abraham, Cap. 6.*

In nullo tantam fidem inueni in Israel.] Videte  
 œconomiam Domini, probatur fides domini, & ser-  
 uifanitas roboratur. Potest ergo meritum domini *Meritū domi-*  
 etiam famulis suffragari: non solum fidei me- *ni famulis sus-*  
 rito, sed etiam studio disciplinæ. *fragari potest*  
*Tom. 5. lib. 5. Comment. in*  
*cap. 7. Luca.*

FINIS LIBRI SECVNDI.